

Судоустрій; прокуратура та адвокатура

УДК 347.965

Антонюк Святослав Аркадійович

викладач кафедри судоустрою, прокуратури та адвокатури

Львівський університет бізнесу та права

Антонюк Святослав Аркадьевич

преподаватель кафедры судоустройства, прокуратуры и адвокатуры

Львовский университет бизнеса и права

Antoniuk Sviatoslav

Lecturer of the Department of Judiciary, Prosecution and Advocacy

Lviv University of Business and Law

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АДВОКАТІВ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

**ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ДИСЦИПЛИНАРНОЙ
ОТВЕТСТВЕННОСТИ АДВОКАТОВ В УКРАИНЕ В КОНТЕКСТЕ
ЕВРОИНТЕГРАЦИИ**

**LEGAL REGULATION OF DISCIPLINARY RESPONSIBILITY OF
LAWYERS IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF EUROPEAN
INTEGRATION**

***Анотація.** У статті розглянуто особливості правового регулювання дисциплінарної відповідальності адвокатів в Україні у контексті євроінтеграції, зокрема проаналізовано такі аспекти:*

1) сутність, та порядок ініціювання питання про дисциплінарну відповідальність адвоката в Україні;

2) *теоретичні підходи та норми українського законодавства щодо дисциплінарного проступку як підстави притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності;*

3) *перелік дисциплінарних стягнень та процедуру дисциплінарного провадження щодо адвокатів.*

Обґрунтовано, що дотримання чинного законодавства України при здійсненні представництва прав і свобод людини та громадянина – це не лише юридичний, а й моральний обов'язок адвоката, що впливає з вимог адвокатської етики. Представлено основні принципи адвокатської етики відповідно до Правил адвокатської етики, що затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09.09.2017 р.

На основі аналізу положень Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" (крізь призму стандартів юридичної професії відповідно до міжнародних нормативних актів) розглянуто особливості здійснення професійної діяльності адвокатами України та іноземних держав на території України. Проаналізовано міжнародно-правові стандарти і норми, у яких висвітлено питання регулювання системи професійної діяльності адвокатів і правничої (правової) допомоги. З'ясовано сутність та розкрито ключові аспекти притягнення адвокатів-резидентів та адвокатів-нерезидентів до дисциплінарної відповідальності в Україні.

Ключові слова: *адвокат, адвокатська діяльність, дисциплінарна відповідальність, стандарти юридичної професії.*

Аннотация. *В статье рассмотрены особенности правового регулирования дисциплинарной ответственности адвокатов в Украине в контексте евроинтеграции, в частности проанализированы следующие аспекты:*

1) *сущность и порядок инициирования вопроса о дисциплинарной*

ответственности адвоката в Украине;

2) *теоретические подходы и нормы украинского законодательства относительно дисциплинарного проступка как основания привлечения адвоката к дисциплинарной ответственности;*

3) *перечень дисциплинарных взысканий и процедуру дисциплинарного производства в отношении адвокатов.*

Обосновано, что соблюдение действующего законодательства Украины при осуществлении представительства прав и свобод человека и гражданина – это не только юридический, но и моральный долг адвоката, что следует из требований адвокатской этики. Представлены основные принципы адвокатской этики в соответствии с Правилами адвокатской этики, утвержденные Отчетно-выборным съездом адвокатов Украины 09.09.2017 г.

На основе анализа положений Закона Украины “Об адвокатуре и адвокатской деятельности” (сквозь призму стандартов юридической профессии в соответствии с международными нормативными актами) рассмотрены особенности осуществления профессиональной деятельности адвокатами Украины и иностранных государств на территории Украины. Проанализированы международно-правовые стандарты и нормы, в которых освещены вопросы регулирования системы профессиональной деятельности адвокатов и юридической (правовой) помощи. Выяснено сущность и раскрыты ключевые аспекты привлечения адвокатов-резидентов и адвокатов-нерезидентов к дисциплинарной ответственности в Украине.

Ключевые слова: *адвокат, адвокатская деятельность, дисциплинарная ответственность, стандарты юридической профессии.*

Summary. *The article deals with the peculiarities of legal regulation of disciplinary responsibility of lawyers in Ukraine in the context of European*

integration, , in particular, the following aspects are analyzed:

- 1) the essence, and the procedure for initiating the issue of the disciplinary responsibility of a lawyer in Ukraine;
- 2) the theoretical approaches and norms of Ukrainian legislation regarding disciplinary misconduct as grounds for bringing a lawyer to disciplinary responsibility;
- 3) a list of disciplinary penalties and disciplinary proceedings against lawyers.

It is substantiated that compliance with the current legislation of Ukraine in the exercise of the representation of human and civil rights and freedoms is not only a legal but also a moral duty of a lawyer arising from the requirements of lawyer's ethics. The basic principles of lawyer's ethics are presented in accordance with the Rules of Advocate's Ethics, approved by the Reporting and Election Congress of Lawyers of Ukraine 09.09.2017.

On the basis of analysis of the provisions of the Law of Ukraine "On Advocacy and the Lawyer's Activities" (through the prism of the standards of the legal profession in accordance with international regulations), are considered the peculiarities of the professional activity of lawyers of Ukraine and foreign states on the territory of Ukraine. The article analyzes the international legal standards and norms, which covered the issues of regulating the system of professional activity of lawyers and legal assistance. The essence and the key aspects of attracting resident lawyers and non-resident lawyers to disciplinary responsibility in Ukraine are revealed.

Key words: lawyer, advocacy, disciplinary responsibility, standards of the legal profession.

Постановка проблеми. Впродовж останніх років, починаючи з 2014 року, відповідно до існуючих суспільних очікувань та задоволення суспільного запиту на справедливий суд, що був однією з основних вимог

Революції гідності (або Євромайдану), існує нагальна необхідність розроблення та впровадження в законодавчі (нормативно-правові) акти України належних законодавчих ініціатив щодо вирішення проблем (проблемних аспектів), які стосуються організаційно-правових механізмів захисту прав та свобод людини і громадянина, зокрема – практичної реалізації принципів і забезпечення гарантій дотримання європейських стандартів і розвитку у сфері адвокатури та адвокатської діяльності в Україні в системі правосуддя. Поряд з тим, доцільно також наголосити на тому, що існуючі системні проблеми у правовій системі України є наслідком порушення конституційних прав громадян, наданих їм Конституцією України. З огляду на це, дослідження (правовий аналіз) питання про правове регулювання дисциплінарної відповідальності адвокатів в Україні (у контексті євроінтегаційних процесів) є актуальним, важливим та доцільним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що окремі проблемні питання (аспекти) правового регулювання дисциплінарної відповідальності як основного виду юридичної відповідальності адвокатів в Україні досліджували такі вчені-юристи та практики, як Р. Афанасієв [1], Е. Бусуріна [2], Т. Варфоломеева [3], В. Гончаренко [4], В. Заборовський [5], Т. Коваленко [6], Д. Кухнюк [7], Н. Меєрович [8], М. Погорецький [9], А. Савченко [10], О. Яновська [9] та інші. Водночас слід зазначити, що об'єктом гострих дискусій залишається питання – правове регулювання дисциплінарної відповідальності адвокатів в Україні у контексті євроінтеграції. Все це обумовило актуальність і вибір теми дослідження, а також визначило його мету.

Метою статті є дослідження особливостей правового регулювання дисциплінарної відповідальності адвокатів в Україні у контексті євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу. Умови, які сформувалися у правовій

системі України впродовж останніх років засвідчують про значні порушення конституційних прав громадян, суттєві обмеження їх можливостей на судовий захист, що фактично усуває, перекреслює і ставить під сумнів доступність, прозорість та ефективність правосуддя [3].

Так, згідно ст. 6 Конвенції Ради Європи “Про захист прав людини і основоположних свобод” (в редакції від 02.10.2013 р.) [11] (надалі – Конвенція), кожна людина і громадянин має право право на справедливий та прозорий розгляд справи (в межах розумного терміну (строку) розгляду, на підставі об’єктивних фактів) незалежним та безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить:

- 1) спір щодо їх прав та обов’язків цивільного характеру;
- 2) питання (конкретну проблему), що стосується кримінального обвинувачення.

Що стосується юридичної практики, то у ст. 13 Конвенції [11] зазначено, що кожен, кого права і свободи, визнані Конвенцією [11], були порушені, має право на ефективний засіб юридичного захисту. Юридичний захист кожного (людини і громадянина) забезпечується у національному органі, навіть якщо такі порушення (неправомірні дії) були вчинені певними (конкретними) особами, які здійснювали свої офіційні повноваження.

Водночас тут варто зазначити, що сьогодні головні аспекти (світовий досвід) у сфері регулювання юридичної системи (системи професійної діяльності адвокатів і правничої (правової) допомоги) були комплексно узагальнені, отримали нормативне обґрунтування і висвітлені у міжнародно-правових документах, серед яких основними є:

- 1) Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та протоколами до неї (підписана в Римі 04.11.1950 р.) [11] (Ратифікація Конвенції відбулася на підставі Закону України № 475/97-ВР від 17.07.1997 р.; Конвенція набула чинності для України 11.09.1997 р. [12]);

2) Основні принципи, що стосуються ролі юристів (прийняті VIII (Восьмим) Конгресом Організації Об'єднаних Націй (надалі – ООН) по запобіганню злочинам та поводженню з правопорушниками 27 серпня – 7 вересня 1990 р. у м. Гавані) [13];

3) Основні положення про роль адвокатів (прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам у серпні 1990 р.) [14];

4) Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства (прийнято делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні в жовтні 1988 р. у Страсбурзі) [15];

5) Рекомендація № R (2000) 21 Комітету Міністрів державам-членам про свободу здійснення професійної діяльності адвокатів (ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 727 засіданні заступників міністрів 25.10.2000 р.) [16].

Тут доцільно відмітити, що міжнародне визнання України, як однієї із держав-членів Ради Європи відбулося у 1995 р., коли було підписано Акт цього визнання. Окрім того, 17.07.1997 р. відбулася ратифікація Україною Конвенції Ради Європи “Про захист прав людини і основоположних свобод” [11] внаслідок прийняття Закону України “Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції” [12].

Основна відмінність Конвенції Ради Європи “Про захист прав людини і основоположних свобод” [11] від інших міжнародних документів, якими передбачається дотримання прав людини полягає у тому, що тут наявний захист прав Європейським судом з прав людини. У цьому суді розглядаються особисті претензії щодо порушення норм Конвенції [11] і приймаються рішення, що обов’язкові до виконання державою-членом. Судова практика цього суду базується на загальноєвропейських принципах дотримання прав людини і є вищою над

конституціями держав-членів [17, с. 1073].

В контексті дотримання прав людини за загальноєвропейськими стандартами 23.02.2006 р. було прийнято Закон України “Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини” [18]. Цим законом здійснюється регулювання відносин, які виникають внаслідок обов’язку держави виконувати рішення Європейського суду з прав людини у справах проти України. Особливо слід відмітити положення ст. 17 цього Закону [18], які вказують на те, що національні суди під час розгляду справ повинні базуватися на Конвенції [11] і на практиці Європейського суду як на важливих джерелах права.

В рамках дослідження за проблемою, на особливу увагу заслуговує Закон України “Про міжнародні договори України” [19], яким встановлено процедуру складення, виконання і припинення дії міжнародних договорів України з ціллю відповідного забезпечення її інтересів, реалізації мети, завдань та принципів зовнішньої політики, що закріплені в Конституції України і законодавстві України.

Також необхідно звернути увагу і на такий законодавчий документ, як “Висновок № 190 (1995) Парламентської Асамблеї Ради Європи щодо заявки України на вступ до Ради Європи” [20], прийнятого 26.09.1995 р. у Страсбурзі. Згідно положень цього документа [20], а особливо слід відзначити пункт 11, за твердженнями Асамблеї Ради Європи, Україна є здатною бути членом Ради Європи, а також бажає виконувати поставлені перед нею обов’язки члена Ради Європи. Так, Україна має в обов’язковому порядку визнавати принципи верховенства права і здійснення прав та свобод людини всіма без винятку особами, виходячи із положень юрисдикції, а також щиро та результативно співпрацювати на благо мети Ради Європи [20].

Варто зауважити, що професійна діяльність юриста, а відповідно і адвоката, за міжнародними стандартами визначається у відповідності до

загальних деонтологічних вимог (норм та принципів). Ці норми та принципи висуваються юристам в цілях оприлюднення суспільних відносин незалежно від того, членами якої країни вони є. Професійне виконання діяльності юристами якраз і передбачають ці загальні деонтологічні норми та принципи, що виступають в якості міжнародних стандартів [10].

Професійна діяльність адвокатів є однією із основних умов, коли увага спрямована на захист прав та свобод кожного. Так, згідно Рекомендації № R (2000) 21 Комітету Міністрів державам-членам про свободу здійснення професійної діяльності адвокатів [16], необхідно безперешкодно сприяти діяльності адвокатів, виходячи із забезпечення поваги до їх професії та захисту до них безпосередньо. Свобода переконання, пересування, висвітлення думок – це основні принципи свободи професійної адвокатської діяльності. Належна юридична освіта та високий рівень професійної підготовки адвокатів є головними принципами поваги, захисту та відстоювання прав і інтересів клієнтів [16].

Також одними із головних принципів професійної діяльності адвокатів виступають принципи дотримання обов'язків, а саме [16]:

- при професійній адвокатській діяльності діяти справедливо, сумлінно та незалежно;
- зберігати професійну (адвокатську) таємницю у відповідності до національного законодавства;
- надавати інформацію клієнтам щодо їх законних прав та обов'язків, а також можливих наслідків справ;
- першочергово домагатися дружнього урегулювання справ;
- звертатися до суду у випадку забезпечення захисту та дотримання прав і інтересів клієнтів;
- не допускати виникнення конфлікту інтересів;
- не допускати значного об'єму роботи, коли він є більшим за

розумові здібності адвокатів;

– забезпечувати повагу судової влади та виконувати професійні адвокатські обов'язки стосовно судів, керуючись національними правовими нормами і професійними стандартами.

Доцільно відмітити, що адвокатура – це ключовий правозахисний орган у демократичному суспільстві. Згідно ст. 2 Закону України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” [21], адвокатура України – це недержавний самоврядний орган, на який покладено функції забезпечення проведення захисту та представництва, а також надання інших правових професійних послуг. Питання організації та діяльності адвокатури України керуються насамперед положеннями, встановленими у цьому Законі [21]. Пункт 2 ст. 2 цього Закону [21] свідчить, що до складу адвокатури України відносять усіх адвокатів України, що мають право на здійснення адвокатської діяльності.

Водночас, адвокатська діяльність – це незалежна та професійна діяльність адвокатів щодо здійснення ними захисту і представництва, а також надання інших правових послуг клієнтам. Принципами здійснення адвокатської діяльності в Україні є принцип верховенства права, принцип законності, принцип незалежності, принцип конфіденційності, принцип уникнення конфлікту [21].

За інформацією, поданою у праці [8, с. 175], адвокат – це, перш за все, професійне звання, тому притягнення до дисциплінарної відповідальності відбувається внаслідок порушення професійних обов'язків.

В контексті цього з'ясовано, що в процесі здійснення адвокатської діяльності головними (основними) професійними обов'язками адвокатів є [21]:

– дотримання присяги адвоката України і правил адвокатської етики;

- звітування перед клієнтом щодо виконання договору про надання правових послуг (представляється на вимогу клієнта);
- повідомлення клієнта чи клієнтів про виникнення конфлікту інтересів;
- підвищення власного професійного рівня;
- обов'язкове виконання рішень та ухвал органів адвокатського самоврядування;
- виконання інших обов'язків, які передбачені законодавством і договорами стосовно надання правових послуг та правничої (правової) допомоги.

Поряд з тим, адвокатам забороняється [21]:

- користуватися власними професійними правами, що суперечать правам та свободам і законним інтересам клієнтів;
- розголошувати відомості, які містять адвокатську таємницю, а також використовувати їх у власних цілях чи у цілях третіх осіб;
- діяти всупереч волі клієнта за винятком випадків, коли адвокат упевнений у самообмані клієнта;
- надавати відмову у правничій (правовій) допомозі, за винятком випадків, які встановлені законодавством.

Поряд з тим, з метою належного проведення адвокатської діяльності і додержання принципів адвокатської діяльності, а також задля захисту прав адвокатів і забезпечення досягнення високого рівня професійності адвокатів в Україні запроваджено систему органів адвокатського самоврядування [21].

Отже, положення Закону України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” [21] дають підстави визначити роль адвокатури і особливості здійснення адвокатської діяльності. Так, згідно ст. 33 цього Закону [21] адвокатів може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності. При цьому, притягнення до дисциплінарної відповідальності відбувається у

порядку дисциплінарного провадження.

Тут доцільно наголосити на тому, що дисциплінарне провадження – це певна процедура розгляду скарги у письмовій формі, у якій представлені відомості щодо наявності у діях адвокатів підстав виникнення дисциплінарного поступку [21].

В основі притягнення адвокатів до дисциплінарної відповідальності лежить вчинення ними дисциплінарного поступку. Відповідно до чинного законодавства України основними (ключовими) видами дисциплінарного поступку адвокатів на сьогодні є [21]:

- порушення вимог щодо несумісності;
- порушення присяги адвоката України;
- порушення правил етики адвокатської діяльності;
- розголошення адвокатської таємниці чи проведення дій, які провокують до розголошення адвокатської таємниці;
- невиконання чи неналежне виконання професійних обов’язків адвокатами;
- невиконання рішень та ухвал органів адвокатського самоврядування;
- порушення обов’язків адвокатами, що передбачені законом.

Дисциплінарна відповідальність адвокатів, що виникає внаслідок вчинення дисциплінарного поступку тягне за собою різні види дисциплінарних стягнень, які накладаються на адвокатів. Так, відповідно до положень ст. 35 Закону України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” [21] розрізняють такі види дисциплінарних стягнень, що накладаються на адвокатів, як:

- дисциплінарне стягнення у вигляді попередження;
- призупинення права здійснювати адвокатську діяльність на термін від одного місяця, або навіть протягом року;
- позбавлення права на здійснення адвокатської діяльності у

випадку, коли адвоката виключено із Єдиного реєстру адвокатів України.

Згідно ст. 37 Закону України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” виділяють 4-и стадії дисциплінарного провадження [21]:

- 1) здійснення перевірки відомостей щодо дисциплінарного поступку адвоката;
- 2) відкриття дисциплінарної справи;
- 3) розгляд дисциплінарної справи;
- 4) прийняття та затвердження рішення у дисциплінарній справі.

Що стосується дисциплінарної відповідальності адвокатів, то існує ряд випадків, коли відбуваються дисциплінарні провадження. Так, невиконання обов’язків, передбачених професійними стандартами, які представлені у кодексах професійної поведінки, передбачає вжиття належних заходів, зокрема і дисциплінарного провадження. Поряд з тим, на адвокатів повинна накладатися відповідальність за здійснення дисциплінарних правопорушень. Також адвокати мають право брати участь у судовому процесі, де порушено справу про дисциплінарне провадження проти них самих. Внаслідок доведення вини адвокатів у вчиненні дисциплінарного правопорушення, на них накладаються санкції, визначення яких проводиться за принципом пропорційності [16].

Згідно положень Загального кодексу правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства [15], професійна діяльність адвокатів повинна базуватися на правилах професійної етики. Недотримання правил професійної етики адвокатами – це основна причина застосування до них дисциплінарної відповідальності у вигляді дисциплінарних санкцій. В процесі здійснення професійної діяльності адвокати повинні керуватися принципами абсолютної незалежності та відсутності впливу на цю діяльність. Відносини між адвокатами та їх клієнтами повинні будуватися на довірчій основі та особистій порядності як з боку адвокатів, так і з боку клієнтів. Адвокати під час здійснення професійної діяльності повинні

дотримуватися принципу чесного провадження розгляду справ.

Відповідно до Правил адвокатської етики, що затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09.09.2017 р. основними принципами адвокатської етики є [22]:

- принцип незалежності і свободи адвоката у здійснення ним адвокатської діяльності;
- принцип дотримання законності;
- принцип першочерговості інтересів клієнта;
- принцип недопустимості конфлікту інтересів;
- принцип конфіденційності;
- принцип компетентності та добросовісності;
- принцип поваги до адвокатської діяльності;
- принцип відповідності вимог рекламування адвокатської діяльності.

Згідно ст. 66 Правил адвокатської етики [22] адвоката може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності внаслідок порушення Правил адвокатської етики, законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність. Дисциплінарна відповідальність передбачає накладення дисциплінарного стягнення. Вина адвоката у вчиненні дисциплінарного поступку може бути доведена лише в законному порядку. Так, вина адвоката встановлюється на підставі рішення кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури або за рішенням Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури. При цьому, адвокат не мусить доводити власну невинуватість щодо вчинення ним дисциплінарного поступку. Вину адвоката у вчиненні дисциплінарного поступку може доводити лише особа, яка є ініціатором питання дисциплінарної відповідальності адвоката. Вина адвоката не може базуватися лише на припущеннях. Анонімні скарги чи скарги, у яких не присутні відомості щодо вчинення адвокатом дисциплінарного поступку не виступають джерелом порушення дисциплінарної справи щодо адвоката [22].

Щодо правового регулювання адвокатської діяльності адвоката іноземної держави в Україні, то згідно ст. 59 Закону України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” [21], адвокат іноземної держави може здійснювати адвокатську діяльність відповідно до положень цього Закону [21]. Так, адвокат іноземної держави, в наміри якого входить здійснення адвокатської діяльності в Україні повинен звернутися до відповідної кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури за місцем власного проживання або перебування на території України. Для цього він повинен подати заяву щодо включення його до Єдиного реєстру адвокатів України. До цієї заяви подається відповідний пакет документів, які підтверджують його право на здійснення адвокатської діяльності, затверджений Радою адвокатів України. Розгляд заяви іноземного адвоката кваліфікаційною палатою кваліфікаційно-дисциплінарної комісії проводиться впродовж десяти днів. У випадку відсутності підстав щодо відмови іноземного адвоката вносять до Єдиного реєстру адвокатів України.

Існує ряд підстав для відмови іноземному адвокату до включення його у Єдиний реєстр адвокатів України. Відтак, це такі підстави, як [21]:

- рішення, термін дії якого є меншим за два роки від дати прийняття, що було вже прийнято відповідною кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури про виключення іноземного адвоката із Єдиного реєстру адвокатів України;
- рішення, термін дії якого є меншим за два роки від дати прийняття, що було вже прийнято відповідною кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури про припинення права іноземного адвоката займатися адвокатською діяльністю в Україні;
- невідповідність документів згідно установлених законодавством вимог.

Адвокат іноземної держави, що здійснює адвокатську діяльність в

Україні також може притягатися до дисциплінарної відповідальності. Так, ст. 60 Закону України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” [21] свідчить: якщо у випадку вчинення адвокатом іноземної держави, який включений до Єдиного реєстру адвокатів України, дисциплінарного правопорушення (дисциплінарного поступку) на нього накладається дисциплінарна відповідальність відповідно до положень цього Закону [21]. Також до адвоката іноземної держави, який включений до Єдиного реєстру адвокатів України можуть застосовуватися дисциплінарні стягнення, а саме попередження і виключення із списку Єдиного реєстру адвокатів України.

За інформацією, поданою у праці [2, с. 17], дисциплінарний поступок адвоката (чи адвоката іноземної держави в Україні) – це діяння (дія чи бездіяльність), що вчинена навмисно чи із грубої необережності внаслідок здійснення професійної діяльності, що суперечить вимогам чинного законодавства та нормам адвокатської етики.

Окрім цього, адвокат іноземної держави, включений до Єдиного реєстру адвокатів України має можливість звернутися до органів адвокатського самоврядування за відповідним захистом власних професійних прав і обов’язків. Також адвокат іноземної держави може брати участь у навчально-методичних заходах, які проводитимуться кваліфікаційно-дисциплінарними комісіями адвокатури тощо [21].

З позиції В. Гончаренка [4], створення досконалої моделі дисциплінарної відповідальності адвоката іноземної держави в Україні має базуватися на таких основних засадах, як [4, с. 166]:

- умови та масштаби розширення юрисдикції кваліфікаційно-дисциплінарних органів адвокатури України на адвоката іноземної держави;
- засади та підстави дисциплінарної відповідальності адвоката іноземної держави в Україні;

- особливості процедури здійснення дисциплінарного провадження щодо адвоката іноземної держави в Україні;
- особливості дисциплінарних стягнень, що застосовуються до адвоката іноземної держави в Україні.

Правила адвокатської етики поширюються також на адвокатів іноземних держав, що здійснюють адвокатську діяльність в Україні та включені до Єдиного реєстру адвокатів України [22].

В основі Правил адвокатської етики лежить уніфіковане підкріплення традицій та досвіду української адвокатури щодо роз'яснення норм адвокатської етики, деонтологічних норм та правил, що прийняті в міжнародному адвокатському співтоваристві.

В умовах застосування дисциплінарних стягнень до адвокатів іноземних держав за порушення Правил адвокатської етики, органи адвокатури України, що здійснюють правове регулювання дисциплінарної відповідальності, повинні проводити дисциплінарні стягнення лише тоді, коли доведено правопорушення (неприпустимі дії), тому що щодо (стосовно) відносин дисциплінарної відповідальності адвокатів має місце (діє) презумпція невинуватості [9; 22].

У вітчизняній літературі зазначається, що безпідставне притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності, де порушено порядок дисциплінарного провадження трактується як грубе порушення гарантій адвокатської діяльності і є неприпустимим [1, с. 76].

Порядок накладення дисциплінарних стягнень в процесі притягнення до дисциплінарної відповідальності не повинен формувати умови, що створюють перешкоди незалежності адвоката та здійснення ним адвокатської діяльності [10].

Під час проведення дисциплінарного провадження права адвокатів, чи то адвокатів іноземних держав, що здійснюють адвокатську діяльність на території України і включені до переліку Єдиного реєстру адвокатів

України чи просто адвоката, який провадить адвокатську діяльність в Україні є рівними і законодавче регулювання їх прав – однакове [4].

Виходячи із рівності прав адвокатів, виникають моменти настання конфліктних ситуацій, вирішення яких необхідно проводити на внутрішньому рівні, де органом урегулювання відносин між адвокатом-резидентом і адвокатом-нерезидентом виступає рада адвокатів регіону (для адвоката-резидента, у якому він провадить адвокатську діяльність), а також асоціація адвокатів (для адвоката-нерезидента) [1, с. 78].

З урахуванням вищезазначеного, тут варто відмітити дослідження Т. Коваленко [6], яка на основі проведення поглибленого аналізу положень вітчизняного законодавства стосовно дисциплінарної відповідальності адвокатів виявила такі недоліки, що недосконало регулюють правову діяльність адвокатів і особливості притягнення їх до дисциплінарної відповідальності, а саме:

- обмежена кількість осіб стосовно звернення їх зі скаргами на дії чи бездіяльність адвокатів;
- відсутність законодавчого обґрунтування вимог до оформлення і змісту заяви тобто скарги, яку можуть подати особи на дії чи бездіяльність адвокатів та яка має характер дисциплінарного порушення адвокатської діяльності адвокатом;
- обмежений перелік видів дисциплінарних стягнень, через який не в повному обсязі забезпечується дотримання принципу пропорційності внаслідок обрання певного виду дисциплінарного стягнення;
- суттєвий вплив чинить дисциплінарне стягнення у вигляді припинення права займатися адвокатською діяльністю на термін від одного місяця до одного року на порушення прав клієнтів адвоката;
- включення до переліку дисциплінарних поступків поняття порушення присяги адвоката в контексті представлення значних підстав до

цього порушення;

- строк притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності обчислюється не з моменту вчинення адвокатом дисциплінарного правопорушення, а з моменту подання заяви тобто скарги на професійну адвокатську діяльність адвоката;

- не чіткий перелік етапів дисциплінарного провадження;

- присутність у системі притягнення до дисциплінарної відповідальності оціночних суджень, зокрема таких, як порушення правил адвокатської етики, що неабияк негативно впливають на авторитет адвокатури України;

- присутність положення щодо оскарження рішення, яке винесено у дисциплінарній справі, не зупиняє терміну дії цього рішення;

- відсутність положення про характер дисциплінарного поступку адвоката, наслідки дисциплінарного поступку, особу адвоката, а також про ступінь його вини та присутність непогашених дисциплінарних стягнень;

- відсутність положення про дотермінове знаття дисциплінарних стягнень;

- відсутність офіційних положень тлумачення правил адвокатської етики.

На думку В. Заборовського [5], сьогодні присутня нечітка зрозумілість трактування терміну “дисциплінарний поступок адвоката”, спричинена відсутністю трактування цього терміну у законодавстві.

В контексті дослідження слід також врахувати пропозиції Д. Кухнюка [7], який стверджує, що:

- особами, які звертаються зі скаргою для порушення дисциплінарного провадження можуть бути як клієнти, так і особи, яким було відмовлено у правовій допомозі, інші адвокати, судді, що здійснювали розгляд справи, де адвокат проводив захист чи

представництво, голова регіональної ради адвокатів чи його заступники;

- необхідно визначити чіткі вимоги до змісту і оформлення заяви (скарги) щодо притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності;
- потрібно збільшити перелік дисциплінарних стягнень з ціллю дотримання принципу пропорційності такими видами стягнень, як зауваження, попередження, догана, сувора догана, позбавлення права адвоката на здійснення адвокатської діяльності;
- необхідно представити законодавче тлумачення терміну “дисциплінарний поступок адвоката”;
- потрібно знизити строк зупинення адвокатської діяльності, де у законодавстві він становить від одного місяця до року, оскільки це, у першу чергу, негативно впливає на інтереси клієнта адвоката;
- потрібно сформувані механізм погашення і довготермінового знаття дисциплінарних стягнень;
- потрібно врахувати питання оскарження рішення, яке у дисциплінарній справі впливає на зупинення його застосування тощо.

В контексті цього, доцільно відмітити також положення Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр. [23], що схвалено Указом Президента України від 20.05.2015 р. У цій стратегії вказано, що потрібно посилювати гарантії здійснення адвокатами адвокатської діяльності і забезпечувати належний рівень доступності безоплатної правової допомоги. При цьому, щодо дисциплінарної відповідальності адвокатів, то тут має місце уточнення підстав до притягнення до дисциплінарної відповідальності, вдосконалення процедури дисциплінарного провадження відносно адвокатів тощо.

Висновки. Таким чином, на основі аналізу положень Закону України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” [21], а також із врахуванням

інших міжнародних документів, представлених у статті, було розглянуто та проаналізовано законодавчі положення для забезпечення високого рівня професійності адвокатів в Україні в контексті євроінтеграції.

Враховуючи проведене дослідження щодо особливостей дисциплінарної відповідальності адвокатів, зокрема і адвокатів іноземної держави, що здійснюють адвокатську діяльність на території України (в умовах євроінтеграції) та включені до Єдиного реєстру адвокатів України, слід відмітити, що специфіка притягнення їх дисциплінарної відповідальності залежить від особливостей правового становища цих адвокатів, а також від взаємовідносин між професійними співтовариствами адвокатів країн походження адвокатів-нерезидентів.

Література

1. Афанасієв Р. В. Окремі процесуальні гарантії адвокатської діяльності під час здійснення дисциплінарного провадження стосовно адвоката // Правовий вісник Української академії банківської справи. 2014. № 2 (11). С. 75–78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pvuabs_2014_2_19
2. Бусурина Е. О. Дисциплинарная ответственность адвоката в правозащитной деятельности: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.11. М., 2013. 30 с.
3. Варфоломеева Т. В. Доступність та ефективність судової системи: тези міжнародної наукової конференції “Проблеми реформування судочинства в Україні” // Вісник Академії адвокатури України. 2010. Число 2(18). С. 130–131.
4. Гончаренко В. С. Особливості дисциплінарної відповідальності адвоката іноземної діяльності в Україні // Вісник Кримінального судочинства. 2017. № 2. С. 165–172. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkc_2017_2_22

5. Заборовський В. В. Дисциплінарний поступок як підстава дисциплінарної відповідальності адвоката // Науковий вісник Ужгородського наукового університету. 2015. Вип. 31 (3). С. 115–118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2015_31%283%29_31
6. Коваленко Т. С. Дисциплінарна відповідальність адвокатів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.10 // Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України. Київ, 2010. 20 с.
7. Кухнюк Д. В. Дисциплінарна відповідальність адвоката в Україні: проблеми правового регулювання // Цивілістична процесуальна думка. 2016. № 2. С. 75–79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tsprv_2016_2_18
8. Меєрович Н. А. До питання відповідальності адвоката // Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. 2013. № 3. С. 172–177. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_Jur_2013_3_32
9. Погорецький М. А., Яновська О. Г. Адвокатура України: підручник. К.: Юрінком Інтер, 2014. 368 с.
10. Савченко А.В. Регулювання дисциплінарної відповідальності адвоката в Україні в рамках інтеграції з ЄС // Часопис Академії адвокатури України. 2013. № 4. С. 1–6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chaau_2013_4_19
11. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
12. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Закон України від 17.07.1997 р. № 475/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-вр>
13. Основні принципи, що стосуються ролі юристів: Прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам та поведженню з

- правопорушниками 27 серпня – 7 вересня 1990 р. у м. Гавані // Міжнародний документ від 07.09.1990 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_313
14. Основні положення про роль адвокатів: Прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам у серпні 1990 р. // Міжнародний документ від 01.08.1990 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_835
15. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства: Прийнято делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні у Страсбурзі в жовтні 1988 р. // Міжнародний документ від 01.10.1988 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_343
16. Рекомендація № R (2000) 21 Комітету Міністрів державам-членам про свободу професійної діяльності адвокатів: Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 727 засіданні заступників міністрів 25 жовтня 2000 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_2000_21_2000_10_25.pdf
17. Право Европейского Союза: учебник / [под. ред. С. Ю. Кашкина]. 3-е изд. М.: Юрайт, 2011. 1119 с. Серия: Магистр.
18. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3477-15>
19. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. №1906-15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1906-15>
20. Висновок № 190 (1995) Парламентської Асамблеї Ради Європи щодо заявки України на вступ до Ради Європи від 26.09.1995 р. (Страсбург). URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/994_590

21. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>
22. Правила адвокатської етики: Затверджені Звітньо-виборним з'їздом адвокатів України 09.06.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17>
23. Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: Схвалено Указом Президента України від 20.05.2015 р. № 276/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015/print>

References

1. Afanasiiev R. V. Okremi protsesualni harantii advokatskoi diialnosti pid chas zdiisnennia dystsyplinarnoho provadzhennia stosovno advokata // Pravovyi visnyk Ukrainiskoi akademii bankivskoi spravy. 2014. № 2 (11). S. 75–78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pvuabs_2014_2_19
2. Busurina E. O. Distsiplinarnaya otvetstvennost advokata v pravozaschitnoy deyatel'nosti: avtoref. diss. ... kand. yurid. nauk: spets. 12.00.11. M., 2013. 30 s.
3. Varfolomeieva T. V. Dostupnist ta efektyvnist sudovoi systemy: tezy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii "Problemy reformuvannia sudochnystva v Ukraini" // Visnyk Akademii advokatury Ukrainy. 2010. Chyslo 2(18). S. 130–131.
4. Honcharenko V. S. Osoblyvosti dystsyplinarnoi vidpovidalnosti advokata inozemnoi diialnosti v Ukraini // Visnyk Kryminalnogo sudochnystva. 2017. № 2. S. 165–172. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkc_2017_2_22
5. Zaborovskyi V. V. Dystsyplinarnyi postupok yak pidstava dystsyplinarnoi vidpovidalnosti advokata // Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho naukovoïho

- universytetu. 2015. Vyp. 31 (3). S. 115–118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2015_31%283%29_31
6. Kovalenko T. S. Dystsyplinarna vidpovidalnist advokativ : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.10 // Instytut derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho NAN Ukrainy. Kyiv, 2010. 20 s.
 7. Kukhniuk D. V. Dystsyplinarna vidpovidalnist advokata v Ukraini: problemy pravovoho rehuliuвання // Tsyvilyistychna protsesualna dumka. 2016. № 2. S. 75–79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tsprv_2016_2_18
 8. Meierovych N. A. Do pytannia vidpovidalnosti advokata // Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Yurydychni nauky. 2013. № 3. S. 172–177. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_Jur_2013_3_32
 9. Pohoretskyi M. A., Yanovska O. H. Advokatura Ukrainy: pidruchnyk. K.: Yurinkom Inter, 2014. 368 s.
 10. Savchenko A.V. Rehuliuвання dystsyplinarnoi vidpovidalnosti advokata v Ukraini v ramkakh intehtatsii z YeS // Chasopys Akademii advokatury Ukrainy. 2013. № 4. S. 1–6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chaau_2013_4_19
 11. Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod 1950 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
 12. Pro ratyfikatsiiu Konventsii pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod 1950 roku, Pershoho protokolu ta protokoliv № 2, 4, 7 ta 11 do Konventsii: Zakon Ukrainy vid 17.07.1997 r. № 475/97-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-vr>
 13. Osnovni pryntsypy, shcho stosuiutsia roli yurystiv: Pryiniati VIII Konhresom OON po zapobihanniu zlochynam ta povodzhenniu z pravoporushnykamy 27 serpnia – 7 veresnia 1990 r. u m. Havani // Mizhnarodnyi dokument vid 07.09.1990 r. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_313

14. Osnovni polozhennia pro rol advokativ: Pryiniati VIII Konhresom OON po zapobihanniu zlochynam u serpni 1990 r. // Mizhnarodnyi dokument vid vid 01.08.1990 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_835
15. Zahalnyi kodeks pravyl dlia advokativ krain Yevropeiskoho Spivtovarystva: Pryiniato delehatsiieiu dvanadtsiaty krain-uchasnyts na plenarnomu zasidanni u Strasburzi v zhovtni 1988 r. // Mizhnarodnyi dokument vid 01.10.1988 r. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_343
16. Rekomendatsiia № R (2000) 21 Komitetu Ministriv derzhavam-chlenam pro svobodu profesiinoi diialnosti advokativ: Ukhvaleno Komitetom Ministriv Rady Yevropy na 727 zasidanni zastupnykiv ministriv 25 zhovtnia 2000 r. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_2000_21_2000_10_25.pdf
17. Pravo Evropeyskogo Soyuza: uchebnik / [pod. red. S. Yu. Kashkina]. 3-e izd. M.: Yurayt, 2011. 1119 s. Seriya: Magistr.
18. Pro vykonannia rishen ta zastosuvannia praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny: Zakon Ukrainy vid 23.02.2006 r. № 3477-15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3477-15>
19. Pro mizhnarodni dohovory Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 29.06.2004 r. №1906-15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1906-15>
20. Vysnovok № 190 (1995) Parlamentskoi Asamblei Rady Yevropy shchodo zaiavky Ukrainy na vstup do Rady Yevropy vid 26.09.1995 r. (Strasburh). URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/994_590
21. Pro advokaturu ta advokatsku diialnist: Zakon Ukrainy vid 05.07.2012 r. № 5076-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>
22. Pravyla advokatskoi etyky: Zatverdzeni Zvitno-vybornym zizdom advokativ Ukrainy 09.06.2017 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17>

23. Stratehiia reformuvannia sudoustroiu, sudochnstva ta sumizhnykh pravovykh institutiv na 2015-2020 roky: Skhvaleno Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 20.05.2015 r. № 276/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015/print>